

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ดนตรี ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เล่มนี้ จัดพิมพ์โดย บริษัท ครูมีเดีย จำกัด

ผู้เรียบเรียง

๑. นายอภิวิชญ์ วรรณโกฏิ

วรรณโกฏิ

ผู้ตรวจ

๑. ดร.เศรษฐ์ ปัญญาวัตวงศ์

ปัญญาวัตวงศ์

๒. นายชญานิน คำสองสี

คำสองสี

๓. นายกฤตบุญ ฉัตรบุรานนท์

ฉัตรบุรานนท์

บรรณาธิการ

๑. นางรัชกร ฉัตรบุรานนท์

ฉัตรบุรานนท์

๒. นายพิสิษฐ์ สมใจ

สมใจ

หนังสือเล่มนี้ประกันคุณภาพโดยผู้ผลิต และจะต้องส่งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตรวจสอบประเมินคุณภาพทางวิชาการ เพื่อบอกใบอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาแทนใบประกันคุณภาพของสำนักพิมพ์ กรณีที่พบข้อบกพร่องข้อผิดพลาด กรุณาแจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบเพื่อดำเนินการตามที่ระบุในใบประกันคุณภาพสื่อฯ (ปกหลัง) พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาทราบด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ใช้หนังสือในสถานศึกษาต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี ๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

นายอภิวิชญ์ วรรณโกฏิ

ดศ.บ.(ดุริยางคศิลป์), ดศ.ม. (สังคีตวิจัยและพัฒนา)

ผู้ตรวจ

ดร.เศรษฐ์ ปัญญาวัตวงศ์

ดศ.บ. (การแสดงดนตรี), ดศ.ม. (สังคีตวิจัยและพัฒนา), ศล.ด. (ดุริยางคศิลป์)

นายชญานิน คำสองสี

ดศ.บ. (ดุริยางคศาสตร์สากล), ดศ.ม. (สังคีตวิจัยและพัฒนา)

นายกฤตบุญ ฉัตรบุรานนท์

ค.บ. (ดนตรีศึกษา)

บรรณาธิการ

นางรัชกร ฉัตรบุรานนท์

ดศ.บ. (ดนตรีไทย), กศ.ม. (ดนตรีศึกษา)

นายพิสิษฐ์ สมใจ

ศษ.บ. (ดุริยางคศาสตร์สากล), ดศ.ม. (สังคีตวิจัยและพัฒนา)

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘ พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม ราคา ๘๕ บาท ISBN : 978-616-8299-54-8

KURU MEDIA CO., LTD.

บริษัท ครูมีเดีย จำกัด

บริษัท ครูมีเดีย จำกัด
KURU MEDIA CO., LTD.

จัดพิมพ์โดย บริษัท ครูมีเดีย จำกัด

๘๗/๑๒๙ ถนนเทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๔ ๔๘๑๘ โทรสาร ๐ ๒๕๕๐ ๒๕๒๓

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท ครูมีเดีย จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี ๔** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ได้เรียบเรียงขึ้นโดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ ๒ ดนตรี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้นให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ นำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการค้นคว้า สำรวจ สร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม แก้ปัญหา สื่อสารอย่างมีวิจารณญาณ และพัฒนาสู่การประกอบอาชีพได้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้จัดเนื้อหาให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีตลอดจนเห็นคุณค่าของดนตรี เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๑๐ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. ประสมเสียง สำเนียงไทย

๖. การจัดวงดนตรีสากล

๒. ศาสตร์ ศิลป์ในวงดนตรีไทย

๗. ดนตรีมีจังหวะ

๓. เพลงไทยไพเราะ

๘. ดนตรีกาล ดำนานสากล

๔. เล่าขาน ดำนานดนตรีไทย

๙. คีตกวีดนตรีสากล

๕. ดุริยกวีดนตรีไทย

๑๐. ดนตรีปฏิบัติ

เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ฝ่ายวิชาการ บริษัท คุรุมีเดีย จำกัด

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชา ดนตรี ๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เวลา ๔๐ ชั่วโมง/ปี

ศึกษา อธิบาย ระบุ จำแนกหลักการประสมวงดนตรีไทย การนำเครื่องดนตรีมาประกอบเป็นวง มาตรฐานการประสมวงดนตรีไทย ลักษณะและวิธีการจำแนกวงดนตรีแต่ละประเภท วิธีบรรเลงแต่ละเครื่องมือและหน้าที่การบรรเลงในวงดนตรี การฝึกฟังดนตรีไทยที่บรรเลงบทเพลงต่าง ๆ กัน โอกาสในการใช้วงดนตรี ประเภทและรูปแบบของวงดนตรีไทย หลักการใช้วงดนตรีแต่ละประเภทเพื่อบรรเลงในงานหรือประกอบพิธี ศึกษาเรื่องประเภทและรูปแบบของเพลงไทย การศึกษายุคสมัยของดนตรีไทยและครุดนตรีไทย รู้จักลักษณะของเครื่องดนตรีสากลและเสียงของเครื่องดนตรีสากลทั้ง ๕ ตระกูล รู้วิธีการนำเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมาผสมเป็นวงดนตรี มีความรู้เกี่ยวกับยุคสมัยของประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตกและคีตกวีเอกของโลก

สามารถขับร้องเบื้องต้นในเพลงไทยดำเนินดอย อุดรจันทระ ๒ ชั้น ฟังเสียงจากวงดนตรีแล้วสามารถบอกได้ว่าเป็นวงดนตรีประเภทใด ปฏิบัติจังหวะในอัตราบรรเลงและอัตราผสมได้ พร้อมทั้งนำไปปฏิบัติกับเครื่องดนตรีและการขับร้องเดี่ยว ขับร้องหมู่ และขับร้องประสานเสียงได้

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และการอยู่ร่วมกันกับคนในสังคม มีคุณธรรม ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ รักความเป็นไทยและรู้จักพอเพียง ภูมิใจในผลสำเร็จของงาน สามารถนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด														
	ศ ๒.๑								ศ ๒.๒						
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๑	๒	๓	๔	๕		
๑. ประสมเสียง สำเนียงไทย	✓														
๒. ศาสตร์ ศิลป์ในวงดนตรีไทย		✓													
๓. เพลงไทยไพเราะ				✓											
๔. เล่าขาน ตำนานดนตรีไทย									✓						
๕. ดุริยการดนตรีไทย										✓					
๖. การจัดวงดนตรีสากล	✓	✓													
๗. ดนตรีมีจังหวะ				✓											
๘. ดนตรีกล ตำนานสากล									✓						
๙. คีตกวีดนตรีสากล										✓					
๑๐. ดนตรีปฏิบัติ					✓										

หนังสือเรียนฯ ดนตรี ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ไว้บางตัวเท่านั้น

สารบัญ

ดนตรีไทย

ประสมเสียง สำเนียงไทย

๑

- การประสมวงดนตรีไทย
- การฟังดนตรีไทย
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้

๒
๙
๑๓
๑๓

ศาสตร์ ศิลป์ในวงดนตรีไทย

๑๔

- ประเภทและรูปแบบของวงดนตรีไทย
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้

๑๕
๓๓
๓๕

เพลงไทยไพเราะ

๓๕

- ระบบโน้ตดนตรีไทย
- การบันทึกโน้ตเพลงไทย
- อัตราจังหวะเพลงไทย
- เพลงไทยดำเนินดอย
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้

๓๖
๓๗
๓๙
๔๑
๔๗
๔๗

เล้าขาน ตำนานดนตรีไทย ๔๔

- ประเพณีของเพลงไทย ๔๙
- ยุคสมัยดนตรีไทย ๕๗
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๗๐
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้ ๗๑

ดุริยกวีดนตรีไทย ๗๒

- ประวัติคีตกวีไทย ๗๓
- บรรดาศักดิ์และราชทินนามของนักดนตรีไทย ๘๑
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๘๔
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้ ๘๕

ดนตรีสากล

การจัดวงดนตรีสากล ๘๕

- การจำแนกประเภทของเครื่องดนตรีสากล ๘๖
- การจัดวงดนตรีประเภทต่าง ๆ ๙๑
- บทเพลงประเภทต่าง ๆ ๙๕
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๑๐๐
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้ ๑๐๑

ดนตรีมีจังหวะ ๑๐๒

- จังหวะ ๑๐๓
- เครื่องหมายกำหนดจังหวะ ๑๐๓
- การนับจังหวะ ๑๐๔
- วิธีการเคาะจังหวะในรูปแบบของจังหวะต่าง ๆ ๑๐๖
- ศัพท์สังคีต ๑๑๐
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๑๑๓
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้ ๑๑๓

ดนตรีกาล ตำนานสากล ๑๑๔

- ยุคสมัยของดนตรีตะวันตก ๑๑๕
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๑๒๖
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้ ๑๒๖

คีตกวีดนตรีสากล ๑๒๗

- ประวัติคีตกวีเอกของโลกในแต่ละยุคสมัยของดนตรี ๑๒๘
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๑๔๐
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้ ๑๔๐

ดนตรีปฏิบัติ ๑๔๑

- หลักและวิธีการขับร้องเพลงสากล ๑๔๒
- บทเพลงสำหรับขับร้องเดี่ยว ขับร้องหมู่ และขับร้องประสานเสียง ๑๔๗
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๑๖๐
- คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้ ๑๖๐

บรรณานุกรม ๑๖๑

แผนผัง แสดงสาระการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ประสมเสียง สำเนียงไทย

บทเรียนนี้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

มาตรฐาน ศ ๒.๑ เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อนดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด สิ่งที่นักเรียนฟังรู้และปฏิบัติได้

ศ ๒.๑ (๑) เปรียบเทียบรูปแบบของบทเพลงและวงดนตรีแต่ละประเภท

แนวคิด

บรรพบุรุษของเรามีความสามารถอย่างยอดเยี่ยมทางศิลปการดนตรี กล่าวคือ ได้นำเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมาประกอบขึ้นเป็นวงดนตรี เรียกว่า การเล่นประสมวง หมายถึง การเล่นร่วมกันหลายคน และหลายเครื่อง ลักษณะการประกอบหรือประสมวงดนตรีของไทยนั้นปัจจุบันได้จัดรูปแบบการบรรเลงที่มีความเป็นระเบียบแบบแผน และมีมาตรฐานตามหลักการประสมวง มีการพัฒนารูปแบบการบรรเลงเป็นระยะ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย และวงมโหรี ทั้งนี้ผู้เรียนควรฝึกฟังเสียงของเครื่องดนตรีในวงดนตรีประเภทต่าง ๆ เพื่อสังเกตว่ามีเสียงสูง ต่ำ ทุ้ม แหลม ผสมกลมกลืนต่างกันอย่างไร เครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนอง และเครื่องประกอบจังหวะย่อมมีวิธีการและหน้าที่ของการบรรเลงไปคนละอย่าง ซึ่งควรฝึกฟังวงดนตรีที่บรรเลงบทเพลงต่าง ๆ กันด้วย ผู้เรียนจึงจะมีทักษะ ประสพการณ์ในการฟังเพลงไทย สามารถพัฒนาสู่ความซาบซึ้งในมรดกล้ำค่าของชาติต่อไปได้

สาระการเรียนรู้

๑. การประสมวงดนตรีไทย

๒. การฟังดนตรีไทย

เครื่องดนตรีไทยแบ่งออกเป็น ๔ ประเภทตามลักษณะการบรรเลงที่ทำให้เกิดเสียง คือ เครื่องตี เครื่องสี เครื่องดีด และเครื่องเป่า เมื่อนำมาประสมวงเป็นวงดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ แล้ว เครื่องดนตรีแต่ละชิ้นในวงดนตรียังทำหน้าที่การบรรเลงแตกต่างกัน แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มเครื่องดำเนินทำนองเพลงและกลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ

บรรพบุรุษของเรามีความสามารถอย่างยอดเยี่ยมทางศิลปะการดนตรี กล่าวคือได้นำเครื่องดนตรีมาประกอบขึ้นเป็นวง เรียกว่า การเล่นประสมวง หมายถึงการเล่นร่วมกันหลายคนและหลายเครื่อง สิ่งสำคัญอยู่ที่การปรับเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นให้มีเสียงประสานกลมกลืนเข้ากันจนเกิดเป็นเสียงดนตรีที่ไพเราะ

อาจารย์มนตรี ตราโมท (ครูดนตรีไทยคนสำคัญ) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการประสมวงแต่โบราณนั้น **เครื่องดีดต้องผสมกับเครื่องสี** เพราะมีเสียงค่อนข้างเบาเหมือนกัน และ **เครื่องดีดต้องผสมกับเครื่องเป่า** เพราะมีเสียงค่อนข้างดังมากเหมือนกัน ภายหลังเมื่อรู้จักวิธีสร้างเพื่อแก้ไขเครื่องดีดและเครื่องเป่าให้ลดความดังลง ให้เสมอกับเครื่องดีดและเครื่องสีจึงได้นำเครื่องดีดและเครื่องเป่าบางอย่างเข้าประสมวงเฉพาะที่ต้องการและจำเป็น และเลือกดูว่าเครื่องดนตรีชนิดใดทำเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ได้หลายเสียง ก็ให้บรรเลงเป็นทำนอง เครื่องดนตรีชนิดใด ทำเสียงสูงต่ำหลายเสียงไม่ได้ก็ให้เป็นพวกบรรเลงประกอบจังหวะ

วงดนตรีโดยทั่วไปจะต้องมีเครื่องดนตรีสำคัญอย่างน้อย ๒ กลุ่ม คือ **กลุ่มเครื่องดำเนินทำนองและกลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ**

ทำหน้าที่ดำเนินทำนองเพลงหลัก โดยแต่ละเสียงเล่นสอดประสานกันตลอดทั้งเพลง และเมื่อวงดนตรีขยายขนาดขึ้นกลุ่มเครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองจะต้องแบ่งหน้าที่ออกไปเป็น ๒ กลุ่ม แล้วแต่ว่าจะใช้บรรเลงเพลงในลักษณะใด โดยกลุ่มแรกเรียกว่า **กลุ่มเครื่องนำ** ทำหน้าที่ดำเนินทำนองหลัก เช่น ซอด้วง จะเข้ ปี่ ระนาดเอก ระนาดเอกเหล็ก กลุ่มที่สองเรียกว่า **กลุ่มเครื่องตาม** เช่น ซออู้ ซอสามสาย ขิม ขลุ่ย ระนาดทุ้ม ระนาดทุ้มเล็ก มโหรีวงใหญ่ มโหรีวงเล็ก (สำหรับมโหรีวงเล็กมักอยู่กลุ่มเครื่องนำได้ แต่บางครั้งใช้เป็นเครื่องตาม) ทำหน้าที่ดำเนินทำนองสอดคล้อง หยอกล้อ หรือเคล้าคลอกับเสียงของเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลักในกลุ่มเครื่องนำ

เครื่องดนตรีส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มประเภทเครื่องตี ประเภทเครื่องหนังหรือกลองชนิดต่าง ๆ เช่น โทน-รำมะนา กลองแขก ตะโพน กลองทัด กลองสองหน้า เปิงมาง เครื่องตีประเภทโลหะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ โหม่ง เหม่ง และ เครื่องตีประเภทที่ทำจากไม้ เช่น กรับ

ลักษณะการประสมวงดนตรีของไทย ในปัจจุบันได้จัดรูปแบบการบรรเลงที่มีความเป็นระเบียบแบบแผน และมีมาตรฐานตามหลักการประสมวง มีการพัฒนารูปแบบการบรรเลงเป็นระยะ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ **วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย และวงมโหรี** โดยถือตามประเภทเครื่องดนตรีมากกว่ากันเป็นการเรียกชื่อวง สำหรับการจำแนกชื่อวง วิถีบรรเลงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดสามารถอธิบายได้ ดังนี้

วงปีพาทย์ คือ วงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องตีเป็นหลัก มีเครื่องเป่าคือปี่เป็นประธาน มีเครื่องกำกับจังหวะเป็นส่วนประกอบ สามารถแยกวิธีการประสมวงตามประเภทของวงและจำนวนเครื่องดนตรีดังนี้

🎵 **วงปี่พาทย์เครื่องห้า** ประกอบด้วย ปี่ใน ระนาดเอก (ในสมัยสุโขทัยและอยุธยาตอนต้นยังไม่มีระนาดเอก) ซอวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด (เดิมกลองทัดมีลูกเดียว จนสมัยรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ ๑ จึงมี ๒ ลูก) และฉิ่ง

วงปี่พาทย์เครื่องคู่ ประกอบด้วย ปี่ใน ปี่นอก (ภายหลังเลิกใช้ปี่นอก) ระนาดเอก ระนาดทุ้ม
ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ตะโพน กลองทัด และฉิ่ง

🎵 **วงป๊อปปาร์ตี้เครื่องใหญ่** ประกอบด้วย ปี่ใน ปี่นอก ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก
ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ตะโพน กลองทัด ฉาบ โหม่ง กรับ และฉิ่ง

เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

วิธีบรรเลงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ มีดังนี้

เครื่องดนตรี	วิธีบรรเลงและหน้าที่ในวงดนตรี
ปี่ใน	เป่าดำเนินทำนองถี่ ๆ บ้าง โห่ชวนเป็นเสียงยาวบ้าง มีหน้าที่ดำเนินทำนองและช่วยนำวง
ปี่นอก	เป่าดำเนินทำนองถี่ ๆ บ้าง โห่ชวนเป็นเสียงยาวบ้าง ดำเนินทำนองแทรกแซงไปในทางเสียงสูง (ขนาดของปี่จะเล็กกว่าปี่ใน)
ระนาดเอก	โดยปกติตีพร้อมกันทั้งสองมือห่างกันเป็นคู่แปด ดำเนินทำนองเก็บถี่ ๆ บางโอกาสอาจจะตีกรอหรือรัว มีหน้าที่เป็นผู้นำวง ถ้าตีด้วยไม้แข็งจะมีเสียงดังแกร่งกร้าว ตีด้วยไม้นวมจะมีเสียงนุ่มนวล
ระนาดทุ้ม	ตีพร้อมกันสองมือบ้าง ตีมือละลูกบ้าง และมีอะหลาย ๆ ลูกบ้าง มีหน้าที่สอดแทรก หลอกล้อ ยั่วเย้าไปกับทำนองให้สนุกสนาน
ระนาดเอกเหล็ก (หรือระนาดทอง ถ้าลูกระนาดทำด้วยทองเหลือง)	ตีพร้อมกันทั้งสองมือเป็นคู่แปด ดำเนินทำนองถี่ ๆ บ้าง ตีกรอและรัวบ้างเช่นเดียวกับระนาดเอก ไม่มีหน้าที่เป็นผู้นำวง แต่มีหน้าที่ช่วยให้เสียงกระหึ่มขึ้นเท่านั้น
ระนาดทุ้มเหล็ก	ตีมือละลูกหรือหลาย ๆ ลูก ดำเนินทำนองห่าง ๆ มีหน้าที่ยั่วเย้าทำนองเพลงในระยะห่าง ๆ
ฆ้องวงใหญ่	ตีพร้อมกันทั้งสองมือบ้าง ตีมือละลูกบ้าง มีหน้าที่ดำเนินทำนองหลักของบทเพลง เป็นหลักของวง
ฆ้องวงเล็ก	ตีเก็บถี่ ๆ มือละลูกบ้าง มือละหลาย ๆ ลูกบ้าง มีหน้าที่สอดแทรกทำนองในทางเสียงสูง
ตะโพน	ตีมือละหน้า โดยปกติใช้มือขวาตีหน้าใหญ่ ซึ่งเรียกว่า หน้าเท่ง มือซ้ายตีหน้าเล็ก ซึ่งเรียกว่า หน้ามัด ให้เสียงสอดสลับกัน มีหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ ให้รู้วรรคตอนและประโยคของเพลง เป็นผู้นำกลองทัด
กลองทัด	ตีห่างบ้าง ถี่บ้าง ตามแบบแผนของเพลงแต่ละเพลง
ฉิ่ง	ตีสลับกันให้เสียงดัง “ฉิ่ง” และ “ฉับ” เพื่อรักษาจังหวะให้ช้า เร็ว โดยสม่ำเสมอ มีหน้าที่กำกับจังหวะย่อยให้รู้จังหวะเบาและจังหวะหนัก

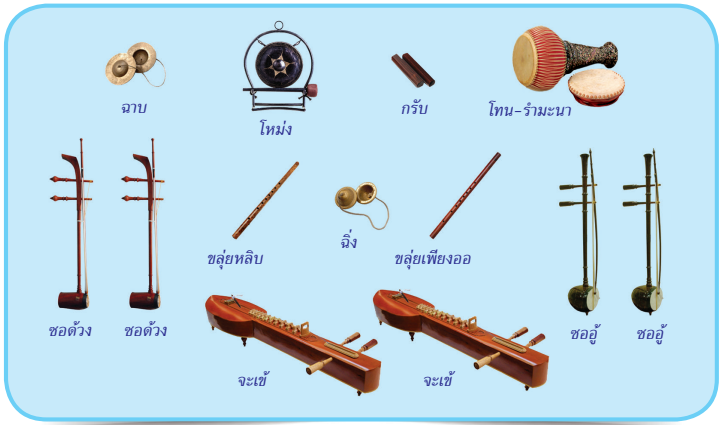
เครื่องประกอบจังหวะพิเศษสามารถเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมของบทเพลง ได้แก่

เครื่องดนตรี	วิธีบรรเลงและหน้าที่ในวงดนตรี
ฉาบเล็ก	ตีได้ ๒ แบบ คือ ตีให้ช้า ๆ กระทบกัน และตีสองฝ่าเข้าประกบกัน มีหน้าที่หลอกล้อ ยั่วเย้าไปกับฉิ่ง หรือให้สอดคล้องกับทำนองเพลง
ฉาบใหญ่	ตีสองฝ่าเข้าประกบกันตามจังหวะห่าง ๆ มีหน้าที่ช่วยกำกับจังหวะต่าง ๆ ถ้าเป็นเพลงสำเนียงจีนก็ให้เข้ากับทำนองเพลง
โหม่ง	ตีตรงปุ่มด้วยไม้นวมตามจังหวะต่าง ๆ มีหน้าที่ควบคุมจังหวะห่าง ๆ
กรับ	ตีกระทบกันให้เข้ากับจังหวะตกหรือให้ตรงกับเสียง “ฉับ” ของฉิ่ง

วงเครื่องสายเป็นวงที่มีเสียงไพเราะนุ่มนวล มีเครื่องดนตรีประเภทดีดและสีเป็นหลัก เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าและเครื่องตีที่มีเสียงเบาเหมาะที่จะประสมวงกันได้ ดังนี้

- 🎵 **วงเครื่องสายวงเล็ก** ประกอบด้วย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ โทน-รำมะนา และฉิ่ง
- 🎵 **วงเครื่องสายเครื่องคู่** ประกอบด้วย ซอด้วง ๒ คัน ซออู้ ๒ คัน จะเข้ ๒ ตัว ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ โทน-รำมะนา ฉาบ โหม่ง กรับ และฉิ่ง

เครื่องดนตรีในวงเครื่องสายเครื่องคู่

วิธีบรรเลงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายเครื่องคู่ มีดังนี้

เครื่องดนตรี	วิธีบรรเลงและหน้าที่ในวงดนตรี
ซอด้วง	สีเป็นทำนองเพลง สีเก็บถี่ ๆ บ้าง โหยหวนเป็นเสียงยาวบ้าง มีหน้าที่เป็นผู้นำวงและเป็นหลักในการดำเนินทำนองเพลง ซอด้วงคันที่ ๒ บรรเลงเหมือนซอด้วงคันที่ ๑ แต่ช่วยเป็นหลักในการดำเนินทำนองเพลง
ซออู้	สีเป็นทำนองเพลง โดยหลอกล้อ ยั่วเย้าไปกับการดำเนินทำนองเพลงของซอด้วง ซออู้คันที่ ๒ ทำหน้าที่ดำเนินทำนองเพลงเหมือนซออู้คันที่ ๑
จะเข้	ดีดเก็บถี่ ๆ บ้าง ห่าง ๆ บ้าง สอดแทรกทำนองให้เกิดความไพเราะ จะเข้ตัวที่ ๒ ทำหน้าที่ดำเนินทำนองเพลงเหมือนจะเข้ตัวที่ ๑
ขลุ่ยเพียงออ	เป่าเก็บถี่ ๆ บ้าง โหยหวนเป็นเสียงยาว ๆ บ้าง ดำเนินทำนองเพลง
ขลุ่ยหลีบ	เป่าเหมือนขลุ่ยเพียงออ แต่มีหน้าที่สอดแทรกทำนองไปในทางเสียงสูง (ขนาดของขลุ่ยหลีบจะเล็กกว่าขลุ่ยเพียงออ)
โหม่ง	ดีสอดสลับกับรำมะนา มีหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ
รำมะนา	ดีสอดสลับกับโหม่ง ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ หมายเหตุ โหม่งกับรำมะนาคือต้องดีดให้สอดคล้องกันเหมือนเครื่องดนตรีชิ้นเดียว ดังนั้นบางครั้งจึงใช้เพียงคนเดียวบรรเลงเครื่องดนตรีทั้ง ๒ ชิ้น
ฉิ่ง	ดีสลับกันให้เสียงดัง “ฉิ่ง” และ “ฉับ” เพื่อรักษาจังหวะให้ช้า เร็วโดยสม่ำเสมอ มีหน้าที่กำกับจังหวะย่อยให้รู้จังหวะเบาและจังหวะหนัก

วงมโหรีเป็นวงดนตรีไทยที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด สี ตี เป่ารวมกัน เปรียบเหมือนการนำวงปี่พาทย์กับวงเครื่องสายมาประสมวงกัน มีการแก้ไข ดัดทอน และเพิ่มเครื่องดนตรีบางอย่าง เช่น แก้ไขให้เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์มีขนาดเล็กลงกว่าธรรมดาเล็กน้อย ดัดปี่ออกและใช้ขลุ่ยแทน ส่วนที่เพิ่มเติมคือ ซอสามสาย ปัจจุบันมีวงมโหรีที่เป็นวงโดยสมบูรณ์แบบ ๓ ประเภท คือ

➤ **วงมโหรีวงเล็ก** ประกอบด้วย ซอสามสาย ระนาดเอกมโหรี มโหรี (โดยมากเรียกว่าฆ้องกลาง) ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ โหม่ง-รำมะนา และฉิ่ง

➤ **วงมโหรีเครื่องคู่** ประกอบด้วย ซอสามสาย ซอสามสายหลีบ ระนาดเอกมโหรี ระนาดทุ้มมโหรี มโหรี ฆ้องวงเล็กมโหรี ซอด้วง ๒ คัน ซออู้ ๒ คัน จะเข้ ๒ ตัว ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ โหม่ง-รำมะนา และฉิ่ง (ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงเล็ก มักใช้คำว่ามโหรีต่อท้ายเพื่อให้แตกต่างจากเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ เนื่องจากมีขนาดเล็กกว่า)

➤ **วงมโหรีเครื่องใหญ่** ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ซอสามสาย ซอสามสายหลีบ ระนาดเอกมโหรี ระนาดทุ้มมโหรี ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก มโหรี ฆ้องมโหรี ฆ้องวงเล็ก ซอด้วง ๒ คัน ซออู้ ๒ คัน จะเข้ ๒ ตัว ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ โหม่ง-รำมะนา ฉาบ โหม่ง กรับ และฉิ่ง

เครื่องดนตรีในวงมโหรีเครื่องใหญ่

วิธีบรรเลงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงมโหรี มีดังนี้

เครื่องดนตรี	วิธีบรรเลงและหน้าที่ในวงดนตรี
ซอสามสาย	สีเก็บบ้าง โหยหวนเป็นเสียงยาวบ้าง มีหน้าที่คลอเสียงคนร้องและดำเนินทำนองเพลง
ซอสามสายหลีบ (ขนาดจะเล็กกว่าซอสามสายปกติ)	สีเก็บบ้าง โหยหวนเป็นเสียงยาวบ้าง แต่ไม่มีหน้าที่คลอเสียงคนร้อง เพียงแต่ช่วยในการดำเนินทำนองสอดแทรกในทางเสียงสูงเท่านั้น
ระนาดเอก (มโหรี)	ดีพร้อมกันทั้งสองมือเป็นคู่แปด ดำเนินทำนองเก็บถี่ ๆ โดยตลอด บางโอกาสอาจจะดีกรอหรือรัว มีหน้าที่เป็นผู้นำวง

เครื่องดนตรี	วิธีบรรเลงและหน้าที่ในวงดนตรี
ระนาดทุ้ม (มโหรี)	ตีพร้อมกันสองมือบ้าง ตีมือละลูกบ้าง และมีोलะหลาย ๆ ลูกบ้าง มีหน้าที่สอดแทรก หลอกล้อ ยั่วเย้าไปกับทำนองให้สนุกสนาน
ระนาดเอกเหล็ก (มโหรี)	ตีพร้อมกันทั้งสองมือเป็นคู่แปด ตำแหน่งทำนองถี่ ๆ บ้าง ตีกรอและรวบบ้าง เช่นเดียวกับระนาดเอก ไม่มีหน้าที่เป็นผู้นำวง แต่มีหน้าที่ช่วยให้เสียงกระหึ่มขึ้นเท่านั้น
ระนาดทุ้มเหล็ก (มโหรี)	ตีมือละลูกหรือหลาย ๆ ลูก ตำแหน่งทำนองห่าง ๆ มีหน้าที่ยั่วเย้าทำนองเพลงในระยะห่าง ๆ
ฆ้องมโหรี หรือฆ้องกลาง	ตีพร้อมกันทั้งสองมือบ้าง ตีมือละลูกบ้าง มีหน้าที่ตำแหน่งหลักของบทเพลง เป็นหลักของวง
ฆ้องวงเล็ก (มโหรี)	ตีเก็บถี่ ๆ มือละลูกบ้าง มือละหลาย ๆ ลูกบ้าง มีหน้าที่สอดแทรกทำนองในทางเสียงสูง
ซอด้วง	สีเป็นทำนองเพลง สีเก็บถี่ ๆ บ้าง โหยหวนเป็นเสียงยาวบ้าง มีหน้าที่เป็นผู้นำวงและเป็นหลักในการดำเนินทำนองเพลง สำหรับวงมโหรีเครื่องใหญ่ ซอด้วงบรรเลงเหมือนกันทั้ง ๒ คัน แต่ไม่มีหน้าที่เป็นผู้นำวงเพราะมีระนาดเอกเป็นผู้นำวงอยู่แล้ว
ซออู้	สีเป็นทำนองเพลง โดยหยอกล้อ ยั่วเย้าไปกับการดำเนินทำนองเพลงของซอด้วง สำหรับวงมโหรีเครื่องใหญ่ ซออู้บรรเลงเหมือนกันทั้ง ๒ คัน
จะเข้	ดีดเก็บถี่ ๆ บ้าง ห่าง ๆ บ้าง สอดแทรกทำนองให้เกิดความไพเราะ สำหรับวงมโหรีเครื่องใหญ่ จะเข้บรรเลงเหมือนกันทั้ง ๒ ตัว
ขลุ่ยเพียงออ	เป่าเก็บถี่ ๆ บ้าง โหยหวนเป็นเสียงยาว ๆ บ้าง ตำแหน่งทำนองเพลง
ขลุ่ยหลีบ	เป่าเหมือนขลุ่ยเพียงออ แต่มีหน้าที่สอดแทรกทำนองไปในทางเสียงสูง
โทน	ตีสลับกับร่ำมะนา มีหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ
ร่ำมะนา	ตีสลับกับโทน ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ หมายเหตุ โทนกับร่ำมะนาที่ต้องดีดให้สอดคล้องกันเหมือนเครื่องดนตรีชิ้นเดียว ดังนั้นจึงใช้เพียงคนเดียวบรรเลงเครื่องดนตรีทั้ง ๒ ชิ้น
ฉิ่ง	ตีสลับกันให้เสียงดัง “ฉิ่ง” และ “ฉับ” เพื่อรักษาจังหวะให้ช้า-เร็ว โดยสม่ำเสมอ มีหน้าที่กำกับจังหวะย่อยให้รู้จังหวะเบาและจังหวะหนัก

ส่วนเครื่องประกอบจังหวะอีก ๓ ชิ้น คือ กรับ ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ และโหม่งนั้น ให้เลือกใช้ตามโอกาสที่เห็นสมควร

เมื่อได้ทราบพื้นฐานเรื่องวงดนตรี วิธีบรรเลงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีไทยแล้ว ต่อไปนักเรียนควรฝึกฟังเสียงของเครื่องดนตรีในวงดนตรีประเภทต่าง ๆ เพื่อสังเกตว่ามีเสียงสูง ต่ำ ทุ้ม และแหลม ผสมกลมกลืนต่างกันอย่างไร เครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองเพลง และเครื่องประกอบจังหวะย่อมมีวิธีการและหน้าที่ของการบรรเลงไปคนละอย่าง ซึ่งนักเรียนควรฝึกฟังวงดนตรีไทยให้เป็น โดยมีวิธีดังนี้

วงปี่พาทย์มีปี่เป็นประธาน เสียงของปี่จะแตกต่างกับระนาดและฆ้อง เพราะปี่เป็นเครื่องเป่าย่อมทำเสียงโหยหวน เสียงแหลมสูง-ต่ำได้เป็นอย่างดี แต่เครื่องดีดไม่สามารถจะทำเช่นนั้นได้

🎵 **ระนาดเอก** ซึ่งเป็นผู้นำวงก็ต้องมีเสียงนำอยู่ในเวลาบรรเลงไม่ว่าจะใช้ไม้แข็งหรือไม้ نرم ถ้าเสียงระนาดเอกไม่เด่นชัดแล้ว เพลงนั้น ๆ ก็ขาดความไพเราะ การจะขึ้นเพลง ลงจบเพลงหรือออกเพลงอื่น ๆ ต่อไปล้วนเป็นหน้าที่ของระนาดเอกทั้งสิ้น

🎵 **ฆ้องวงใหญ่** จะมีเสียงแตกต่างออกไปเพราะเป็นเครื่องที่ทำด้วยโลหะ มีเสียงดังปานกลาง ไม่เล็กแหลมเหมือนอย่างฆ้องวงเล็ก ถ้าฟังการตีฆ้องวงใหญ่ครั้งแรก ๆ คงจะไม่ชอบ เพราะการดำเนินทำนองต่างกับระนาด แต่เมื่อฟังบ่อยครั้ง เสียงของฆ้องวงใหญ่จะรู้สึกดีมีค่าและชัดเจน สมกับเป็นหลักของวงปี่พาทย์จริง ๆ

🎵 **ฆ้องวงเล็ก** เปรียบเหมือนคนที่พูดเสียงเล็ก ๆ เจื้อยแจ้วอยู่ตลอดเวลา ถ้าฟังแล้วบางครั้งอาจจะรู้สึกไม่ชอบ แต่ถ้าผู้บรรเลงลดความเจื้อยแจ้วของเสียงบ้างก็จะทำให้เพลงไพเราะน่าฟัง

🎵 **ระนาดทุ้ม** เป็นเหมือนตัวตลกในวงดนตรี มีเสียงทุ้มต่ำ คล้ายเบส (Bass) ของดนตรีสากล วิธีตีระนาดทุ้มต่างกับระนาดเอกและฆ้องวง ทำนองก็แปลกออกไป

นอกจากนี้ยังมีเครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองอีก ๒ ชิ้น คือ ระนาดเอกเหล็กและระนาดทุ้มเหล็ก วิธีการตีระนาดเอกเหล็กเหมือนกับการตีระนาดเอก แต่ไม่ใช่เป็นผู้นำวง และเสียงก็แตกต่างกันมาก

🎵 **ระนาดทุ้มเหล็ก** มีเสียงดังคล้ายนาฬิกาสมัยโบราณ เวลาตีบอกเวลา หรือเสียงของฆ้องโหม่งหลาย ๆ ใบ ซึ่งเป็นส่วนช่วยให้เสียงเพลงที่บรรเลงดังกระหึ่ม และนำฟัง

🎵 **เครื่องประกอบจังหวะ** เช่น ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง สามารถฟังและแยกเสียงออกได้โดยง่าย เช่นเดียวกับเครื่องดนตรีประเภทกลองหรือเครื่องหนังต่าง ๆ ที่ตีหน้าทับประกอบบทเพลงได้อย่างสนุกสนานและกลมกลืนไปกับบทเพลงตามจังหวะหน้าทับ

เมื่อฝึกฟังเพลงที่บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์จนสามารถแยกเสียงเครื่องดนตรีในวงได้แล้ว นักเรียนก็หัดฟังเพลงที่มีท่วงทำนองง่าย ๆ สามารถร้องหรือคิดตามทำนองได้อย่างเข้าใจ อาจเริ่มจากฟังเครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองเพียงชิ้นเดียวหรือสองชิ้นก่อนแล้วจึงค่อย ๆ ทำความรู้จักกับเพลงที่ยากขึ้น และฟังเครื่องดนตรีที่มีหลายชิ้นเพิ่มขึ้นก็จะทำให้การฟังนั้นมีพัฒนาการและเกิดประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

โอกาสที่จะใช้วงปี่พาทย์ ใช้บรรเลงในงานพระราชพิธี งานพิธีต่าง ๆ งานมงคล เช่น งานบวชนาคนโกนลูก ขึ้นบ้านใหม่ นอกจากนี้ยังใช้บรรเลงกับการแสดงโขน ลิเก หุ่นกระบอก และการแสดงต่าง ๆ

วงเครื่องสายเป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่มีสายในการดำเนินทำนองเป็นหลัก การฝึกฟังนั้นนักเรียนควรทำความรู้จักและเข้าใจจนสามารถแยกแยะเสียงได้

✳ **ซอด้วง** มีเสียงสูง มีเสียงแหลมเล็กกว่าซออู้ และซอด้วงยังเป็นผู้นำวง

✳ **ซออู้** มีเสียงทุ้มต่ำ คล้ายกับระนาดทุ้ม

✳ **จะเข้** เป็นเครื่องดีด เสียงดีดตั้งนำวง มีลักษณะเด่นตอนดีดสายลวด และมีเสียงแตกต่างจากเครื่องสี

✳ **ซลุ่ม** เป็นเครื่องเป่า เสียงซลุ่มจะฟังหวาน นุ่มนวล เป่าเป็นเสียงยาว ๆ และเป็นเสียงที่เราคุ้นเคยเป็นอย่างดี

นอกจากนั้นก็เป็นเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ และโหม-รำมะนา สำหรับตีหน้าทับประกอบเพลงให้สนุกสนานและกลมกลืนกับทำนองเพลง บางวงนำเครื่องดนตรีต่างชาติ เช่น ออร์แกน ซิมไวโอลิน เปียโน เข้ามาร่วมบรรเลงประสมเป็นวง เรียกว่า วงเครื่องสายผสม เสียงของเครื่องดนตรีเหล่านี้ก็จะมีเสียงแตกต่างไปอย่างเห็นได้ชัด ฟังแล้วสามารถแยกประเภทได้ทันที

วิธีฝึกหัดฟังเพลงที่บรรเลงด้วยวงเครื่องสาย ก็ทำเช่นเดียวกับการฝึกฟังวงปี่พาทย์ แต่จะฟังง่ายกว่า เพราะเครื่องดนตรีมีจำนวนน้อยกว่า และการบรรเลงส่วนใหญ่ก็ใช้จังหวะช้าหรือปานกลาง มีจังหวะเร็วอย่างวงปี่พาทย์ค่อนข้างน้อย หากบรรเลงพวกเพลงทยอยต้องบรรเลงจังหวะเร็ว หรือเรียกว่า “ไหว” ซึ่งต้องเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือด้วย

โอกาสที่จะใช้วงเครื่องสาย นิยมใช้บรรเลงในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานมงคลสมรส ทำบุญวันเกิด งานขึ้นบ้านใหม่ หรือใช้บรรเลงในงานเลี้ยงรับรองซึ่งเหมาะสำหรับบรรเลงในอาคาร หากจะบรรเลงภายนอกอาคาร ต้องมีการเตรียมเครื่องขยายเสียงไว้ด้วย

วงมโหรีเป็นวงดนตรีที่นำวงเครื่องสายกับวงปี่พาทย์เข้ามาบรรเลงประสมวงกัน มีการเพิ่มซอสามสายและตัดเครื่องดนตรีบางชิ้นที่มีเสียงดังมาก ๆ ของวงปี่พาทย์ออก เช่น ปี่ ตะโพน กลองทัด นอกจากนั้นยังย่อส่วนเครื่องดนตรีทุกชิ้นในวงปี่พาทย์ให้มีขนาดเล็กลง เสียงของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์จึงเปลี่ยนเป็นเล็กแหลมขึ้นกว่าเดิม การเรียงเสียงลูกระนาดและลูกฆ้องก็เปลี่ยนไป ถ้าไม่เข้าใจจะฟังไม่ออกว่าเสียงดนตรีในวงมโหรีนั้นแตกต่างกับเสียงดนตรีในวงปี่พาทย์และวงเครื่องสายอย่างไร ยิ่งในปัจจุบันมีผู้นำเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์กับเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายมาบรรเลงประสมวงกัน แล้วเรียกว่าเป็นวงมโหรี (ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะเสียงดนตรีที่บรรเลงออกมาไม่ได้เป็นไปอย่างหลักการประสมวงมโหรีที่แท้จริง แบบนั้นจะเรียกว่าวงปี่พาทย์ประสมวงเครื่องสายจึงเหมาะสม)

วิธีฝึกหัดฟังวงมโหรี เริ่มจากการฟังเสียงซอสามสายที่สืลลอสเสียงผู้ขับร้องและเครื่องดนตรีอื่น ๆ ตามลำดับ เริ่มตั้งแต่ขึ้นเดียว สองชั้น สามชั้นไปเรื่อย ๆ จนสามารถแยกเสียงได้ ส่วนบทเพลงก็เริ่มจากเพลงที่รู้จักก่อน แล้วจึงค่อยหัดฟังเพลงที่ไม่รู้จักต่อไป การบรรเลงวงมโหรีส่วนใหญ่จะมีจังหวะช้า ๆ และปานกลางสำหรับขับกล่อม จังหวะไม่รวดเร็วสามารถฝึกฟังและเข้าใจบทเพลงได้ง่าย

โอกาสที่จะใช้วงมโหรี นิยมใช้บรรเลงในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานมงคลสมรส งานขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันเกิด งานเลี้ยงรับรองหรืองานบันเทิงทั่วไป วงมโหรีมีเครื่องดนตรีมากกว่าวงดนตรีประเภทอื่น ดังนั้นสถานที่ต้องมีเนื้อที่กว้างพอสมควร จึงจะใช้วงมโหรีได้อย่างเหมาะสม

ข้อสังเกตที่สำคัญในการฟังเพลงไทย ไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงด้วยวงดนตรี วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงมโหรี และอื่น ๆ คือ การบรรเลงของวงดนตรีนั้นเป็นไปอย่างถูกต้องด้วยความเหมาะสม กลมกลืน น่าฟัง ถ้าฟังแล้วหาความไพเราะเพลิดเพลินสนุกสนานหรือมีอารมณ์คล้อยตามไม่ได้ การบรรเลงนั้นก็จัดอยู่ในชั้นมาตรฐานที่ดี นำเรียนรู้อ่านและศึกษา